

สมาคมเครือข่าย แรงงานนอกระบบ

Homenet Thailand Association

คำนำ

แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่มีสภาพการทำงานที่ไม่ได้มาตรฐาน ไม่มีสัญญาจ้างงานอย่างเป็นทางการ ไม่ได้รับค่าแรงที่เป็นธรรม และไม่ได้รับความคุ้มครองตาม พ.ร.บ. ประกันสังคม พ.ศ. 2533 และ พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ทำให้ไม่มีความมั่นคงในอาชีพ รวมถึงไม่มีหลักประกันในการดำรงชีวิตเมื่อเข้าสู่วัยชรา ทั้งนี้ ผลสำรวจของสำนักงานสถิติ ปี 2556 พบว่า ประเทศไทยมีกำลังแรงงานทั้งหมด 39.1 ล้านคน ซึ่งเป็นแรงงานนอกระบบสูงถึง 24.6 ล้านคน หรือประมาณ 2 ใน 3 ของกำลังแรงงานทั้งหมดของประเทศ ก้าวแรกที่สำคัญที่จะทำให้เกิดการคุ้มครองแรงงานนอกระบบและนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ก็คือ แรงงานนอกระบบจะต้องรวมตัวกัน เพื่อสร้างความเข้มแข็งและการช่วยเหลือกันของสมาชิกในกลุ่มให้ได้ การรวมกลุ่มกันเป็น “สมาคมเครือข่ายแรงงานนอกระบบ” จึงเกิดขึ้น

เอกสารนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องสมาคมเครือข่ายแรงงานนอกระบบ ซึ่งเราหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมความเข้าใจ และสนับสนุนให้แรงงานนอกระบบเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสมาคมฯ เพื่อที่จะสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นกับแรงงานนอกระบบยิ่งๆ ขึ้นไป

สมาคมเครือข่ายแรงงานนอกระบบ

Homenet Thailand Association

ทำความรู้จักกับ...

สมาคมเครือข่ายแรงงานนอกระบบ

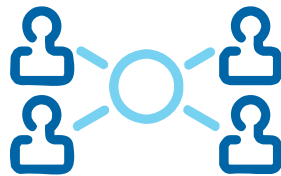
“สมาคมเครือข่ายแรงงานนอกระบบ”

ประกอบด้วยคำสำคัญ 3 คำ คือ

สมาคม เครือข่าย และ แรงงานนอกระบบ

เราไปทำความรู้จักความหมาย

ของแต่ละคำกันเลยดีกว่าค่ะ

แรงงาน
นอกระบบ

เครือข่าย

สมาคม

แรงงานนอกระบบคือใคร ?

สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้ให้ความหมายของแรงงานนอกระบบว่า **“แรงงานนอกระบบ”** คือผู้มีงานทำที่ไม่ได้รับความคุ้มครอง และไม่มีหลักประกันทางสังคมจากการทำงาน

ผู้มีงานทำ คือ ผู้มีงานทำที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ไม่ได้รับการคุ้มครองและไม่มีหลักประกันทางสังคม หมายถึง ไม่ได้รับการคุ้มครองตาม พ.ร.บ. คุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 และ พ.ร.บ. ประกันสังคม พ.ศ. 2533

แรงงานนอกระบบมี 3 ประเภท คือ

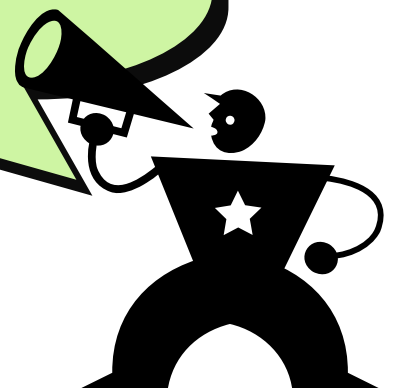
1. แรงงานนอกระบบภาคการผลิต เช่น ผู้รับงานไปทำที่บ้าน ผู้ผลิตเองขายเอง ฯลฯ
2. แรงงานนอกระบบภาคการบริการ เช่น ลูกจ้างทำงานบ้าน หาบเร่แผงลอย มอเตอร์ไซด์รับจ้าง ฯลฯ
3. แรงงานนอกระบบภาคการเกษตร เช่น เกษตรกร ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ฯลฯ

ปัญหาของแรงงานนอกระบบ

- ไม่ได้รับการคุ้มครองจากกฎหมาย
- ไม่ได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม
- รายได้ไม่แน่นอน
- มีงานทำไม่ต่อเนื่อง
- เข้าไม่ถึงบริการจากภาครัฐ
- ไม่มีอำนาจต่อรอง
- ขาดการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อเรียกร้อง

การที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้อย่างแท้จริงนั้น แรงงานนอกระบบจำเป็นต้องรวมตัวกันเป็นองค์กร เครือข่ายที่เข้มแข็งเพื่อสร้างพลังอำนาจในการผลักดันให้เกิดนโยบาย หรือกฎหมายต่างๆ อันนำไปสู่การพัฒนา และคุ้มครองแรงงานนอกระบบ

การรวมตัวของแรงงานนอกระบบ

ในปี พ.ศ. 2535 ผู้รับงานไปทำที่บ้าน และองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ในกรุงเทพฯ ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้รวมตัวกันภายใต้โครงการส่งเสริมการคุ้มครองทางสังคมให้กับผู้รับงานไปทำที่บ้าน ซึ่งดำเนินการโดยองค์การแรงงานระหว่างประเทศ หลังจากสิ้นสุดโครงการดังกล่าว เครือข่ายผู้รับงานไปทำที่บ้าน ก็ยังดำเนินงานต่อเนื่องมา และพัฒนามาเป็น

“เครือข่ายแรงงานนอกระบบ”

หรือ

“โฮมเน็ต ประเทศไทย”

(HomeNet Thailand)

เครือข่ายแรงงานนอกระบบในแต่ละภาคมีการบริหารจัดการและการดำเนินงานที่อิสระแตกต่างกันตามความต้องการของสมาชิก โดยอยู่ภายใต้ทิศทางและนโยบายของคณะกรรมการเครือข่ายแรงงานนอกระบบในระดับชาติ ซึ่งได้รับเลือกมาจากตัวแทนเครือข่ายแรงงานนอกระบบในระดับภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคอีสาน ภาคใต้ และกรุงเทพฯ ภาคละ 4 คน

สมาคม เครือข่าย แรงงานนอกระบบ

ประวัติความเป็นมา

เครือข่าย แรงงานนอกระบบได้พัฒนามาอย่างต่อเนื่อง จนมีสมาชิกรวมกว่า 3,000 คน และได้จดทะเบียนจัดตั้งเป็นสมาคมเมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2556

วัตถุประสงค์ของสมาคม

1. ส่งเสริม พัฒนาการรวมกลุ่มและสร้างความเข้มแข็งของสมาชิกและเครือข่ายแรงงานนอกระบบ
2. ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้สมาชิกเครือข่ายแรงงานนอกระบบ
3. เสริมสร้างและพัฒนาสวัสดิการให้สมาชิกเครือข่ายแรงงานนอกระบบ
4. ส่งเสริมนโยบายด้านสิทธิแรงงานและการคุ้มครองทางสังคมให้กับแรงงานนอกระบบ
5. ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น อนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม
6. สมาคมไม่ดำเนินการเกี่ยวกับการเมืองแต่ประการใด

การบริหารจัดการ

สมาคมเครือข่ายแรงงานนอกระบบดำเนินการโดยคณะกรรมการบริหารทั้งหมด 9 ท่าน ซึ่งได้รับเลือกมาจากตัวแทนเครือข่ายแรงงานนอกระบบในระดับภาค

สมาชิก

สมาชิกต้องเป็นแรงงานนอกระบบทุกสาขาอาชีพที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปี และต้องจ่ายค่าบำรุงปีละ 20 บาท

กิจกรรมของสมาคม

1. ส่งเสริมการรวมกลุ่มของแรงงานนอกระบบ
2. ผลักดันให้เกิดการคุ้มครองทางกฎหมายแก่แรงงานนอกระบบ
3. ส่งเสริมความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงให้กับกลุ่มแรงงานนอกระบบ เช่น การพัฒนาทักษะด้านการผลิตและการตลาด
4. รณรงค์ให้เกิดสวัสดิการและการคุ้มครองทางสังคมแก่แรงงานนอกระบบด้านต่างๆ เช่น ประกันสังคม, สุขภาพความปลอดภัยในการทำงาน เป็นต้น
5. ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อให้แรงงานนอกระบบสามารถเข้าถึงทรัพยากรต่างๆ ได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

ถามมา-ตอบไป

ถาม : เครือข่าย กับ สมาคม แตกต่างกันอย่างไรร ?

ตอบ : เครือข่ายฯ คือ การรวมตัวของแรงงานนอกระบบ

มีโครงสร้างการบริหารงานอย่างชัดเจน อาทิ คณะกรรมการ เครือข่ายฯ ในระดับชาติ ซึ่งได้รับเลือกมาจากตัวแทนเครือข่ายฯ จากภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคอีสาน ภาคใต้ และกรุงเทพฯ เพื่อทำกิจกรรมส่งเสริมการรวมตัว ผลักดันนโยบาย และพัฒนา ศักยภาพด้านเศรษฐกิจให้แก่แรงงานนอกระบบ ส่วนสมาคมฯ ก็เหมือนกับเครือข่ายฯ ทุกประการ แต่แตกต่างกันที่สมาคมฯ มีสถานะที่ชัดเจนมากกว่าเครือข่ายฯ นั่นคือ การได้จดทะเบียน เป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย

ถาม : การจดทะเบียนเป็นสมาคม มีข้อดีอย่างไร ?

ตอบ : การที่เครือข่ายจดทะเบียนเป็นสมาคม ทำให้มีสถานะ

ชัดเจนขึ้น ส่งผลให้หน่วยงาน องค์กรอื่นๆ ยอมรับความเป็นเครือข่าย และสนับสนุนกิจกรรมของเครือข่ายได้มากขึ้น

ถาม : มูลนิธิฯ สมาคมฯ และเครือข่าย 3 คำนี้ต่างกันอย่างไร?

ตอบ : มูลนิธิเพื่อการพัฒนาแรงงานและอาชีพ หรือที่รู้จักกันในนาม **“โสมเนท ประเทศไทย”** คือ องค์กรพัฒนาเอกชนที่ดำเนินงานร่วมกับทั้งสมาคมและเครือข่ายแรงงานนอกระบบในภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคอีสาน ภาคใต้ และกรุงเทพฯ โดยมีบทบาทเสมือน **“ฝ่ายวิชาการ”** และ **“ฝ่ายประสานงาน”** ของสมาคมฯ ในการขับเคลื่อนการทำงานของเครือข่าย โดยอยู่ภายใต้ทิศทางและนโยบายของสมาคมเครือข่ายแรงงานนอกระบบ

ถาม : การทำงานของมูลนิธิฯ ในระดับนานาชาติเป็นอย่างไร?

ตอบ : มูลนิธิฯ มีการทำงานในระดับภูมิภาคเอเชียร่วมกันหลายประเทศ อาทิ ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย บังคลาเทศ เนปาล ศรีลังกา ฯลฯ นอกจากนี้มูลนิธิฯ ยังมีการทำงานในระดับนานาชาติ โดยทำงานร่วมกับองค์กร WIEGO ในการศึกษาวิจัยและรณรงค์เรื่องสตรีในภาคเศรษฐกิจไม่เป็นทางการ และประสานงานกับองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) โดยเครือข่ายเหล่านี้ มีส่วนอย่างสำคัญในการสนับสนุนการทำงานของมูลนิธิฯ เพื่อส่งเสริม พัฒนาและคุ้มครองแรงงานนอกระบบที่ภาครัฐยังทำงานได้ไม่ครอบคลุม

ก่อนที่จะเครือข่ายฯ
จะมีการจดทะเบียนสมาคมฯ
เรามุ่งเน้นให้องค์กรมีความเป็น
องค์กรในระบบฐานสมาชิก
องค์กรในระบบฐานสมาชิก คืออะไร?
เรามาเรียนรู้กันเลยครับ

องค์กรในระบบฐานสมาชิก

(Membership-Based Organization)

องค์กรในระบบฐานสมาชิก หรือเรียกสั้นๆ ว่า MBO มีความหมายดังนี้

M	(เอ็ม)	มาจาก	Membership	หมายถึง	การเป็นสมาชิก
B	(บี)	มาจาก	Based	หมายถึง	รากฐาน
O	(โอ)	มาจาก	Organization	หมายถึง	องค์กร

Membership-Based Organization หรือ MBO (เอ็มบีโอ) จึงหมายถึง องค์กรที่มีสมาชิกเป็นรากฐาน หรืออธิบายง่ายๆ ก็ คือ องค์กรที่ให้ความสำคัญกับบรรดาสมาชิก โดยสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วม มีความเป็นเจ้าขององค์กร ร่วมกันบริหารจัดการ ร่วมกิจกรรม หรือติดตาม การดำเนินงาน รวมทั้งมีสิทธิ์ตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กร ได้เสมอและที่สำคัญ ผลประโยชน์ต้องเป็นของสมาชิก ไม่ใช่มีกลุ่มใดหรือกลุ่มหนึ่งเท่านั้นที่ได้รับประโยชน์

หลักการ MBO

1. สมาชิกมีความเป็นเจ้าของ มีส่วนร่วม
2. มีระบบการบริหารที่เป็นประชาธิปไตย
3. สมาชิกมีความสามัคคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน
4. ผลประโยชน์เป็นของสมาชิก
5. ส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างหญิงและชาย
6. โปร่งใส ตรวจสอบได้
7. เป็นอิสระ

ถ้าหากแรงงานนอกระบบสามารถรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายเดียวกัน มีความเป็นองค์กรในระบบฐานสมาชิก ฝึกพลังสร้างความสามัคคี มีเป้าหมายเดียวกัน และยังช่วยกันวางแผน บริหารจัดการทรัพยากรต่าง ๆ พวกเขาจะสามารถดำเนินกิจการได้อย่างมั่นคงขึ้น เข้มแข็งขึ้น มีอำนาจเจรจาต่อรองมากขึ้น และมีความสามารถที่จะจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ได้มากขึ้น

สอดคล้องกับ **หลัก 5 ก** ที่เป็นแนวทางการจัดการบริหาร ที่จะสร้างองค์กรให้มีความเข้มแข็งได้ จะต้องมี ดังนี้

ก 1 = กลุ่มสมาชิก	: สมาชิกกลุ่มต้องมีความสามัคคี
ก 2 = กรรมการ	: มีความซื่อสัตย์โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้
ก 3 = กิจกรรม	: กลุ่มมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง
ก 4 = กฎ กติกา	: มีกฎ กติกา ที่ดี มีความเป็นธรรมกับสมาชิกทุกคน
ก 5 = กองทุน	: กลุ่มมีกองทุนไว้ใช้จ่ายบริหารจัดการ

ถาม-ตอบ

ถาม : ความเป็นเจ้าขององค์กร ดูจากอะไร ?

ตอบ : การจ่ายเงินค่าสมาชิก และการมีส่วนร่วม และการได้รับประโยชน์

**สิ่งสำคัญที่สุด คือ การมีส่วนร่วมของสมาชิก
ที่จะนำพาองค์กรให้เข้มแข็ง
และไปถึงจุดมุ่งหมายได้**

รายชื่อคณะกรรมการสมาคมฯ ปี 2556

นายสมคิด ดั่งเงิน	นายกสมาคม
นายมงคล เฉลิมไชย	อุปนายก
นางวัลลีย์ เพ็ชรบุรี	เลขานุการ
นางณิรมล สุทธิพรรณพงศ์	เหรัญญิก
นางอุระษา เหลาโชติ	ฝ่ายการศึกษา
นางสาคร เครือวัลย์	ฝ่ายประชาสัมพันธ์
นายมานพ แก้วผกา	ฝ่ายทะเบียน
นายโรจน์ศักดิ์ วิรุณสาร	ฝ่ายปฎิคม
นางคำปุ่น สาลาด	ฝ่ายสวัสดิการ

สถานที่ติดต่อประสานงาน

มูลนิธิเพื่อการพัฒนาแรงงานและอาชีพ	โทร. 02-5139242, 089-4413349
ภาคเหนือ	โทร. 081-7831876, 085-6189944
ภาคกลาง	โทร. 089-9255962, 085-1641616
ภาคใต้	โทร. 080-5425938, 089-6555967
ภาคอีสาน	โทร. 043-321427
กรุงเทพฯ	โทร. 081-9363447, 02-5791445

“การพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ

คือการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนไทย”

สมาคมเครือข่ายแรงงานนอกระบบ
มูลนิธิเพื่อการพัฒนาแรงงานและอาชีพ

677/6 ซอยลาดพร้าว 5/1 แขวงจอมพล

เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทร. 02 513-9242 โทรสาร 02 513-8959

E-mail : center@homenetthailand.org

เรียบเรียงโดย

พิม มณีศรีวงศ์ และ อภิสรา ถึงสุขวงศ์
นักศึกษาคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์